

בס"ד, יום ראשון יז' סיון תשע"א

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת הולין נב – נח (118)

א. 1) עוף שנדבקו גפיו או גפה אחת לדרך, האם יש לחוש בו משום נפולה, ומדוע? (2) מה דינה של בהמה שנשתברו צלעותיה או נעקרו ממקומן (פרט)? וכיצד הדין היבא דרק צלע אחת נשברה או נעקרה ממקומה? (3) באיזה אופן דנשתברו צלעותיה שאלו רב כהנא ורב אסי לרב, ומדוע דווקא באופן זה, וכיצד פשט להו רב?

ב. 1) מה דעת שמואל בענין טריפה דצלעות ושררה, ומניין? (2) מאי קמשמע לן מתניתין בהא דנקטה גבי דרוסה "דרוסת הזאב"? ומאי קמשמע לן רב בהא דאמר "בבהמה מן הזאב ולמעלה"? (3) האם יש דרוסה לחתול (פרט)? ואי נימא דיש דרוסה, האם בכל גווני אמרינן דהוי דרוסה? (4) האם יש דרוסה לנץ? ואי נימא דיש דרוסה, האם נאמר הוא בכל גווני, ומניין?

ג. 1) מה שאל רב כהנא מרב בענין דרוסה לחתול וחולדה, וכיצד השיבו? (2) האם יש דרוסה לשאר העופות שלא נזכרו במתניתין כעופות הדורסים? (3) מה המעשה שסיפר רב דימי מהדרוסה שהיתה במרחץ של בית היני? ומה וכיצד רצו להוכיח מינה? וכיצד רחו? (4) האם בכל גווני דטריפת הארי או הזאב או הנץ יש לחוש משום "דרוסה", ומדוע? (5) אריה שנכנס לבין השוורים, האם יש לחוש התם משום דרוסה (פרט), ומדוע? והאם היבא דנמצאת ציפורן בגבו של אחד מן השוורים, הדין שונה, ומדוע?

ד. 1) כיצד הורה שמואל באותן שרקפא דספק דרוסות דבאה לפניו, ומדוע הורה הכי? ומדוע לא סמך שמואל על בדיקה או על שהיה י"ב חודש? ומדוע רב לא רצה להורות על האי שרקפא? והאם יש להוכיח מהא מה דעתו גבי ספק דרוסה? 2) כיצד יש לנהוג בספק נקובת הקוץ ספק דרוסת הזאב, ובספק קניא ספק שונרא, ובספק דרוסת הכלב ספק דרוסת הזאב, ומדוע? 3) האם בהמה שנדרסה וניכר מקום הדריסה אסורה בכל גווני, ומדוע? וכיצד יש לנהוג היכא דמקום הדריסה אינו ניכר (פרט), ומדוע? 4) מה דינה של בהמה שנתמסמס בשרה מחמת דריסה, ומדוע?

ה. 1) כיצד סברה הגמ' בביאור דברי רב דבעינן לבדוק "מכפא ועד אטמא", ומדוע נדחה ביאור זה, וכיצד הסיקו בביאור דבריו, ומאי נפקא מינה לדינא? 2) נמצאת הגרגרת שמוטה ושחוטה, כיצד יש לנהוג בה, ומדוע? והאם תקנה זו מועילה אף לעוף ששחט בו את הוושט ונמצא גרגרת שמוטה, ומדוע? 3) בהמה שהיכוח בחץ במקום שעתידיה למות על ידו, האם יש בה משום טריפה, ומדוע? 4) איזה טריפות ילפינן מריבויא "דזה הכלל" דקתני גבי טריפות, ומדוע דווקא הנך? ומה ילפינן ממייעוטא ד"אלו טריפות", וממייעוטא ד"אלו כשרות"?

ו. 1) אדם העוסק במלאכתו או במלאכת אחרים, ורואה עושי מצוה או תלמיד חכם, האם חייב לקום בפניהם, ומדוע? 2) על מה אמר רב נחמן "סלע כיותר מסלע", ו"איסר כיותר מאיסר", ומה סברה הגמ' דאתי לאשמועינן בהנך דיני, וכיצד הסיקו, ומדוע? 3) מה דינו של חבל היוצא מן המטה לענין טומאה (פרט), ומדוע?

ז. 1) האם יש שיעור לכלי חרס לענין קבלת טומאה? וכיצד דינו של כלי חרס שנשבר לענין קבלת טומאה? וכיצד דינם של שברי כלים לענין טילטול בשבת? 2) היכא דאמרו חכמים שיעור, האם יש לשערו במצומצם או בשוחק, ומדוע? והאם יש להוכיח ממה ששינונו לענין סוף זמן תפילה, ומדוע? 3) מה דינה של בהמה שניטל ניקב או נחתך הטחול שלה (פרט), ומדוע?

ח. 1) מה הדין בכוליא שניטלה, או שהתמלאה במוגלה או במים, או שהתמעטה מגודלה? 2) מה היא חרותה בידי שמים, בידי אדם, ובידי שאר הבריות? ומה דינה? וכיצד יש לנהוג היכא דמצא בהמה שריאתה חרותה ואינו יודע ממה נחרתה? 3) מה דינה של בהמה שנפשט כל עורה? וכיצד הדין היכא דלא נפשטה כולה (פרט), ומדוע? ובאיזה אופן הסתפקה הגמ' 4) על איזה עור נאמר דדינו כבשר, ולמאי נפקא מינה? 5) השוחט זבח על מנת להקריב השליל שלה או עורו למחר, מה דינו, ומדוע?

ט. 1) מדוע נקט תנא הטריפות דבהמה גם גבי עוף? 2) כיצד יש לנהוג עם עוף שדרסתו חולדה או נשכתו בראשו (פרט), ומדוע? והאם בכל העופות דינם שוה, ומדוע?

י. 1) מה דינו של עוף שנפל לאור והשתנו צבען של איבריו? והאם בכל האיברים נאמר האי דינא? וכיצד הדין היכא דשלקן וחזרו לצבען? 2) כיצד יש לנהוג בעוף שדרסו אדם בכותל, ומדוע? 3) מה דינו של עוף שניטל הזפק שלו או ניקב? והאם בכל מקום שניקב הכי דינא? וכיצד הדין היכא דניטלה הטרפחת שלו? וכיצד קיימא לן בהנך מילי? 4) מה דינו של עוף שיצאו בני מעיו ממקומן, ומדוע?

יא. 1) מה דינה של בהמה שנשמטו או נחתכו ידיה או רגליה? 2) מה דינו של עוף שנתשברו גפיו או שנשמטו ממקומן, ומדוע? 3) מה דינו של עוף שנשתברו רגליו או שנשמטו ממקומן (פרט), ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו של עוף, מהדין המבואר גבי בהמה?

יב. 1) איזה רפואה עשו לאותה רחל שנקדר קנה דידה, ולאותה תרנגולת שנשמטה ירכה, והאם אפשר להוכיח מהא על דין טרפותה, ומדוע?
ואמאי הובא ענין זה בסוגיין? 2) על שום מה נתכנה ר' שמעון בן חלפתא "עסקן", ומדוע לא נתכנה "מלגלג", והאם הצליח ב"עסקנותו",
ומדוע? 3) האם יש בדיקה לספק טריפה, וכיצד?

יג. 1) תרנגולת שנטרפה, מה דין ביצתה, ומדוע? והאם שייך שתיטען בביצה לאחר שנטרפה? ואי נימא דשייך, מה דין ביצתה? 2) תרנגולת
שהתנבלה, ונמצאו ביצים במעיה, מה דינם, ומדוע? והאם אפשר להוכיח מהדין המבואר גבי בישול ביצים בחלב, ומדוע? 3) מה דינו של ולד
טריפה לענין גבוה ולענין הדיוט? באר מה שורש הנידון! 4) "ושוין בביצת טריפה", מי שוין, ומדוע שוין?

יד. 1) כיצד יש לנהוג עם תולעים הנמצאים בתמרים, ומדוע? 2) מה דין בהמה שיש לה ה' רגליים, או תרי סניא דיבי, או גובתא מבית הכוסות
להמסס או לכרס, ומדוע? 3) מה דין בהמה או עוף שיש להם שתי בני מעיים, ומדוע? 4) מה דין עוף שניטלה נוצתו? וכיצד הוכיח ר' שמעון
בן חלפתא לדין זה? 5) לענין מה דנו אי נוצה מצטרפת לבשר? והאם אפשר לרמות ענין זה לדין המבואר במתניתין גבי טריפה, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן חולין נב נח

א. (1) ללישנא אחת בגמ', היכא דנדבקה רק בגפה אחת כולי עלמא מודו דלאו טריפה, משום דאכתי יכולה לפרוח באחת ואינה נופלת בכח לארץ. אבל אם נדבקה ב' גפיה, רב אשי שרי, משום דאכתי יכולה לאחוז עצמה בראש הכנפיים. ואיכא לישנא, דאם נדבקה ב' גפיה כולי עלמא מודו דאינה יכולה לאחוז עצמה, ודינה כנפולה דבעינן שתעמוד או תלך מעת לעת ובעינן בדיקה. ואם נדבקה רק אחת, רב אשי שרי, ואמימר אסר, משום דכל דבכנף אחת אינה יכולה לפרוח, אף בשניה אינה יכולה לפרוח.

(2) נשתברו צלעותיה, אם נשברו רובן, והיינו י"ב צלעות או אחת מכאן ואחת עשר מכאן, או שש מכאן ושש מכאן. ודווקא בצלעות שיש בהן מח, ודווקא מחציין ולמעלה כלפי השדרה, הוי טריפה, אבל בלאו הכי לא הוי טריפה. ודעת ר' יוחנן דהוא הדין בנעקרו ממקומן. אבל ריש לקיש סבר דבנעקרו סגי ברוב צד אחד, והיינו שש צלעות כדי להטריף. ואם רק צלע אחת נעקרה, היכא דנעקרה עם מקצת חוליה, הוי טריפה. ולדעת רש"י, שמואל החמיר אפילו היכא דנעקרה צלע אחת בלא חוליה כלל.

(3) שאלו בגוונא דנעקרו ב' חוליות משני צדדין וניתק אף קצת מן החוליה, ופשט להם רב, דהוי אפילו נבילה. והסתפקו באופן זה, משום דעל ידי תשובתו ידעו כיצד הדין אף בנעקרה רק צלע אחת עם מקצת מן החוליה, דאם יענה להם בכעס, ידעו דאף בצלע אחת כן הדין. ואם בניחותא, ידעו דדווקא הכא הטריף.

ב. (1) דעת שמואל דבצלעות סגי בצלע אחת, ולרש"י היינו אפילו בלא חוליה כלל, ולתוס' היינו דווקא עם מקצת מן החוליה, דהא משמע בסוגיין דליכא מאן דאמר דבנעקרה צלע אחת לבדה הוי טריפה. וכן אם נעקרה חוליה אחת, ואפילו לא במקום הצלעות הוי טריפה. וחזינן הכי מהא דאמר שמואל גבי חסרון חוליה הנאמר לענין טומאת אוהל, דהוא הדין לענין טריפה, ועל כרחך דאתי לחוליה דאינה במקום הצלעות, דאי במקום הצלעות, תיפוק ליה משום הצלעות דבנעקרה החוליה על כרחך דאף החוליות יעקרו.

(2) לר' בנימין בן יפת דר' יהודה דמתניתין אתי לפרש את דברי תנא קמא דדרוסת הזאב איירי רק לענין דקה, צריך לומר דמתניתין אתי למעט חתול אפילו מדקה. ואיכא לישנא בגמ' דרב פליג עליה, ופירש רש"י דלדידיה הא גופא אתי מתניתין לאשמועינן דזאב דורס אף בגסה, ורב גופיה אתי לאשמועינן דאין דריסה לחתול. והתוס' פירשו, דרב הוא דאתי לאשמועינן דזאב דריס אפילו בגסה ולדידיה יש לומר, דמתניתין אתי למעט חתול. ואיכא לישנא בגמ' דכולי עלמא מודו דר' יהודה לפרש אתי. ואתי רק לאשמועינן דמאי דנקטה מתניתין "זאב" הוא בדווקא ולא אורחא דמילתא הוא, דלמעט חתול אתי.

(3) איכא בהא פלוגתא דרבנן וברבי, וללישנא קמא דגמ', לרבנן אין דרוסה בכל גווי מלבד לעופות, ולברבי, היכא דיש מצילין מידו דכעיס טפי, יש לו ארס להטריף גדיים וטלאים וכל שכן עופות, אבל לא אימרי ברבי. וללישנא בתרא, לדעת רבנן לעולם יש לו דריסה בגדיים וטלאים, לדעת ברבי רק היכא דאין לו מצילין. ואשכחן דרב ורב חסדא פסקו דיש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים.

(4) לגירסא דידן, נץ דורס רק בעוף הדק. וכתבו התוס', דעל כרחך דנץ דורס אפילו אין לו מצילין, דהא מתניתין סתמא קתני. אמנם הביאו גירסא בדעת רב חסדא, דלנץ יש דרוסה בגדיים וטלאים, ולהאי גירסא צריך לומר, דנץ נמי רק היכא דיש לו מצילין הוי דריסה.

ג. (1) לפירוש אחד בתוס' שאלו בג' פעמים, דפעם ראשונה שאל האם יש דרוסה לחתול, והשיבו שאפילו לחולדה יש דרוסה, והיינו בעופות. ושוב פעם אחרת שאלו האם יש דרוסה לחולדה, והשיבו שאפילו לחתול אין דרוסה, והיינו באימרא ברבי. ושוב שאלו פעם אחרת האם יש דרוסה לחולדה ולחתול, והשיבו דלענין גדיים הרכים וטלאים לחולדה אין דריסה, אבל לחתול יש דרוסה. ולפירוש שני, שאלו כל השאלות בפעם אחת, דמעיקרא שאלו אם יש דריסה לחתול, והשיבו דהא אפילו לחולדה יש מקומות דיש דרוסה, ושוב שאלו האם בכל המקומות יש דרוסה לחולדה, והשיבו דאפילו לחתול אין דריסה בכל המקומות. וחזרו ושאלו האם חתול וחולדה שוים הן, והשיבו דרק לענין עופות שוים אבל בגדיים וטלאים רק לחתול יש דריסה.

(2) מסקינן דכל העופות הטמאים יש להן דריסה, אלא דלא שוו לאלו המזוכרים במשנה, דאלו המזוכרים במשנה דורסים אף כוותיהו, ושאר העופות רק זוטרי מינייהו. ואי בעית אימא, דהמזוכרים במשנה אפילו ברברבי מינייהו [אמנם נץ דווקא בדקה אלא שגדול ממנו], והשאר רק בדכותיהו.

(3) רב דימי סיפר דשועל טרף רחל, ואיכא דאמרי דסיפר דהטריפו הרחל, ובעינן להוכיח מינה דיש דרוסה לשועל ודלא כרב כהנא דאמר יש דרוסה, וליכא למימר דרב כהנא ברברבי איירי, דהא פשיטא דהרי אף לחתול אין דריסה. ודחו דההיא חתול הוי. ואיכא דאמרי, דאדרבה רב דימי סיפר דלא הטריפוהו, ובעו להוכיח דלא כאיכא דאמרי דרב כהנא דיש דרוסה לשועל, וליכא למימר דההיא מעשה ברברבי איירי, דהא פשיטא ומאי אתא רב דימי לאשמועינן בהאי מעשה. ודחו דההוא כלב הוי.

(4) אמרינן דרק בידיו יש ארס ולא ברגליו או בשיניו. וכן כשנועץ את ציפורניו, רק כשיציא היד יש ארס, אבל אם חתכו לידו קודם שהוציאה, ליכא בה משום דרוסה, אלא אם כן כבר נעץ בה כמה פעמים את ציפורניו.

(5) היכא דנכנס סתם, לדעת רש"י אמרינן דוודאי טריף דהא רוב אריות דורסין, מלבד היכא דיש ציפורן בגבו של אחד מהן, דעתה יש להסתפק שמא כלל לא היתה דריסה דהא לא שכיחא שציפורן תיפול מחמת הדריסה, ואף דגם בנתחכחה בכותל לא שכיחא שיכנס לו ציפורן, מכל מקום הוי ספק דרוסה, ותליא בפלוגתא דרב ושמואל. ולדעת התוס', לא אמרינן דרוב אריות דורסין, ואדרבה רק היכא דאשכחן ציפורן בגבו של אחד מהם איכא ריעתא, שמא מנגיחה בא, או שמא מאריה חולה שאינו דורס אלא נתחכך בו ובכותל, ותליא בפלוגתא דרב ושמואל. ועוד אמרינן בגמ', דהיכא דנכנס האריה ולא שמענו את קולו ואת קול השוורים, יש לומר דשלמא עביד. ואם שמע את קול האריה והשוורים, יש לומר דמבעתני אהדדי, ולא דרסן. ואם שמענו את קול האריה ולא את קולו, בהא איכא ספיקא ופלוגתא דרב ושמואל. ואם חזינן דקטע ראשו של אחד מהן, יש לומר דכבר נחה דעתו ורק הוא נדרס.

ד. (1) שמואל הורה דיש לחונקן ולהשליכין לנהר, משום דסבר דספק דרוסה נמי אסורה. ולא סמך על בדיקה, משום דהיו עופות דקים ומרובים ולא היה יכול לבדוקם. ועוד כתב רש"י, דלא מהני להו בדיקה משום דקליש זיהרא דנץ ואינו ניכר. ומה דלא השהה עד י"ב חודש, הוא משום דחשש לתקלה, וביאר רש"י דכיון דאית בהו טובא לא מצי לאודהורי בהו. והתוס' כתבו, דכיון דאיירי לזמן טובא יש חשש לתקלה. אי נמי, דעבד הכי כדי לפרסם הדבר, דהרי מהאי טעמא לא חנקן גרידא. [ומה שלא השליכין חיים לנהר, הוא מחשש שמא יצודם גוי וימכרם לישראל]. ורב לא רצה להורות, או משום דאף הוא סבר היתר בדבר, ומשום הכי עבד ליה כבוד לשמואל שהיה מרא דאתרא שיוורה הוא. ולהאי טעמא שפיר יש להוכיח דאף רב התיר ספק דרוסות. אי נמי, יתכן רב גופיה סבר דאסור, אלא דלא אורח ארעא למישרי מילי דהמרא דאתרא אסר, ומשום הכי לא רצה להורות בדבר, וליכא להוכיח מידי מהא דלא הורה.

(2) ספק נקובת הקוץ או דרוסת הזאב, איכא פלוגתא בזבחים אי יש להכיר על ידי צורת הנקב. ובספק קניא ספק שונרא, אי אפשר להכיר על ידי צורת הנקב, ויש לתלות בקניא לקולא. וכתבו התוס', דאף ספק כלב ספק זאב אפשר להכיר בצורת הנקב.

(3) כתבו התוס' דלכאורה נראה מסוגיין דמהני בדיקה אי האדים הבשר, ואי לא האדים הבשר יש להכשירו. אמנם מרש"י לכאורה מבואר דבוודאי דרוסה לא מהני בדיקה. ובסוף דברי התוס' כתבו דאף לרש"י מהני בדיקה, ואדרבה היכא דמקום הדריסה ניכר איכא קולא, דצריך

לבדוק רק כנגד אותו מקום. ואם מקום הדריסה אינו ניכר, בהא אמרו דיש לבדוק כנגד בני המעיים ויש שהוסיפו אף כנגד החלל כולו, דאם האדים הבשר הרי הוא סימן לדריסה, והיינו משום דהאיבירם שכנגד מקום זה נטרפים בנקב. ולענין בדיקה במקום הסימנים מצינו לכאורה פלוגתא בסוגיין בדעת רב [עיין חידושי הר"ן], והיינו דווקא לענין האדימו בבשר שכנגד הסימנים, אבל אם האדימו הסימנים עצמן, וודאי דהוי טריפה.

4) לדעת רש"י דנים את הבשר כאילו אינו, ואם נמצא הוא במקום שחירונו הוי טריפה, כגון במקום צומת הגידין, יש להטריף את הבהמה.

ה. 1) סברה הגמ' דמכפא היינו מכפא דידא. אמנם הקשו דאי הכי היינו כנגד בני מעיים דכבר אמרה רב יצחק בר שמואל, ומה הוסיף רב נחמן בהוראתו של רב. ולרש"י מכפא דידא היינו כנגד ריאה וכבד דאף הם בכלל בני מעיים. ולתוס' היינו מסוף הכפא דכולל הוא רק את הדקין והכרס]. ומסקינן, דרב מכפא דמוחא קאמר. וביאר רש"י דאתי לאשמועינן דאף כנגד הסימנים בעינן בדיקה.

2) אמרו משמיה דרב דאי אפשר לגרירת להשמט ולהשחט. ודעת ר' יוחנן דיש לדמותה לחתך אחר שיעשו בה, דאם מראיהן שוה בידוע שאף הראשון נעשה לאחר השמיטה. והתוס' הביאו גריסא שאפשר לדמותה אף לבהמה אחרת. ודעת רב נחמן, דאם אחז בסימנים בשעת שחיטה, שפיר יש לחוש שמא נשמטה ואחר כך נשחטה ולא שחטה היא. ולענין עוף שיש להסתפק אם נשמטה הגרירת קודם השחיטה, לא יהני לחתוך במקום אחר, דהא מעיקרא שנשמטה גרירת אכתי היה חיות לעוף מחמת הושט, ועתה שאף הושט כבר נחתך, לא ישוה מראיתו ואפילו תרוויהו נחתכו בעוד הגרירת שמוטה. וכתבו התוס', דאי גרסינן בסוגיין בהמה אחרת, לכאורה אף בעוף יכול להשוות עם עוף אחר.

3) במקום דלא מהני לרפואתה על ידי סימנים, הוי טריפה. אבל אם יכול לרפואתה על ידי סימנים, כגון היכוה בכלייתא או בגיד הנשה, לא חשיבה טריפה.

4) ילפינן מזה הכלל לרבות הנך דדמי למתניתין שיש בהן משום נפולה או פסוקה או נטולה או דרוסה. כגון שב שמעתתא שהובאו בריש פירקין. וכתבו התוס' בתירוץ אחד, דרכיש בר פפא דסבר דאף לקתה בכוליא הוי טריפה, צריך לומר דאית ליה דוה הכלל מרבה אף הנך דלא דמו למתניתין. ונחלקו ר' יוחנן וריש לקיש האם מרבינן מינה נמי בוקא דאטמא דשף מדוכותיה, דלר' יוחנן לכאורה אתי בזה הכלל, אלא דלהכי קתני "אלו טריפות" למעטו דלאו טריפה הוא. ולדבריו "אלו כשרות" אגב רישא תניא. ולריש לקיש, בוקא דאטמא דשף מדוכותיה כלל לא אתי בזה הכלל משום דלא דמי כלל להנך דמתניתין, ולדבריו קתני "אלו כשרות" למעט דהיא אינה טריפה, ואלו טריפות לאו דווקא. וכתבו התוס' בתירוץ אחד, דאף רכיש בר פפא סבר דאלו כשרות דווקא, וסבר דאתי לרבות אף לקתה בכוליא, ולא מזה הכלל נפיק ליה.

ו. 1) כתבו התוס' דמבואר מדעת רש"י דהעוסק במלאכת עצמו אף דאינו חייב לקום מפני תלמיד חכם, דהא מחויב רק בהידור שאין בו חיסרון כיס, אבל אם רצה הרשות בידו. ואם עוסק במלאכת אחרים, אסור לו לעמוד מפניו דהא מבטל הוא ממלאכת בעל הבית. ולענין מביאי ביכורים אמרינן בסוגיין דכולי עלמא עומדין בפניהם, ויש להסתפק האם הוא משום דחביבה מצוה בשעתה, או דביכורים שאני, דאם לא יכבדו נמצאת מכשילם שלא יטרחו תו להביא ביכורים.

2) לדעת רש"י סלע יותר מסלע איירי לענין טריפות בניקבה הגרירת, דאיכא למאן דאמר דהוא בסלע, ועלה קאמר רב נחמן דבעינן סלע מצומצם, וסלע הוי טריפה כיותר מסלע. והתוס' הביאו בשם ר"ת דקאי על גלודה דסגי לה בשיוור סלע, ועלה אמרינן דסגי בסלע גרידא. וביארו התוס', דלרש"י ולר"ת אתי לאשמועינן דאף דהוי כאילו כתב עד, אמרינן דעד ולא עד בכלל [ועיין שם מה שתמהו. ועיין עוד בלשון רש"י דמבואר דרב נחמן אתי לאשמועינן דהשיעור הוא שיעור מצומצם]. והתוס' בסוף דבריהם כתבו דקאי אהא דאמרינן גבי נקדר כרס החיצונה כסלע, דאתי רב נחמן להכריע דסגי בסלע ולא כמאן דאמר דבעינן יותר מסלע. ומאי דאמר איסר כיותר מאיסר, קאי אנקובת הקנה, וסברו דאתי לאשמועינן דעד ולא עד בכלל, ולהכי סלע גופיה הוי כיותר מסלע והוי טריפה. ודחו, דהא חזינן להדיא משניות דכתיב בהו עד, ומבואר בברייתא דהיינו עד ועד בכלל. ודחו, דרב נחמן לעולם אויל לחומרא. דכן הוא הדין בכל השיעורים שנתנו חכמים.

3) מסקינן דעד חמשה טפחים כולל החמשה, אינו נטמא עם המיטה, משום דאינו משמש לכלום ולא חשיב כהמיטה. ומטפי מחמשה עד עשרה ואין עשרה בכלל, דינו כמיטה, דהא משמש הוא את המיטה. ובעשרה ומעלה עומד לשימוש בפני עצמו, ואינו מקבל טומאה עם המיטה.

ז. 1) בסוגיין (לגריסא דידן דגרסינן "הן") מבואר דיש להו שיעור, דבעינן לכלל הפחות יקבל משקים כדי לסוך בהן קטן. והתוס' תמהו על האי דינא. ולענין שברי כלי חרס, אם מעיקרא היה בו מכדי סיכת קטן ועד לוג כולל הלוג, בעינן שעתה יהיה בו לכלל הפחות כדי סיכת הקטן. וכתבו התוס' דצריך לייחדו להכי, אבל בלאו יחוד לא מהני. ואם מעיקרא החזיק מלוג ועד סאה, יש לשערו עתה ברביעית. ומסאה ועד סאתיים, יש לשערו בחצי לוג. וביותר מסאתיים יש לשערו בלוג שלם. וכתבו התוס' דאם צריך תיקון עם היחוד, תליא הוא בפלוגתא דר' מאיר וחכמים, דלחכמים אינו מקבל טומאה לעולם אלא אם כן עשאו ככלי חדש. ולענין שבת, כתבו התוס', דכל דלענין טומאה סגי ליה ביחוד, שפיר חשיב כלי לענין שבת ואפילו לא יחדו.

2) מסקינן דאולינן לעולם לחומרא, מלבד גריס של כתמים דאזלו בו לקולא, וכתב רש"י דהא אפילו כתם גופיה הוי רק דרבנן. וכתבו התוס', דאין להוכיח מהא דאמרו גבי תפילת השחר עד ד' שעות דהוי ד' בכלל, דאף דלכאורה נראה הוא קולא דיכול להמתין עד סוף שעה רביעית, מכל מקום חשיב חומרא, דהא לא פטרינן ליה מתפילה.

3) במתניתין מבואר דאם ניטל הטחול לא הוי טריפה. ודעת רב עזירא, דאם ניקב הטחול, מחמת המכאוב תוסיף חולי והוי טריפה. ומסקינן, דאנן קיימא לן כרב עזירא רק היכא דניקבה בסומכיה דטחול דהוא החלק העבה, והני מילי היכא דלא נשתייר שם כעובי דינר. ולענין נחתך הטחול דידה, לתירוץ אחד בגמ', היינו כמו ניטלה דכשרה, ולאידך תירוצא נחתך הוי כניקב ותליא בפלוגתא דרב עזירא.

ח. 1) מבואר במתניתין דכוליא שניטלה לא הוי טריפה. אבל אם התמלאה במוגלה (לשיטת רש"י), הוי טריפה אליבא דרכיש בר פפא, והני מילי כשהגיע הלכותא למקום חריץ. וכבר התבאר בריש פירקין דיש שחלקו עליון. ואם התמלאה מים, אם הם זכים ואינם עכורים ואין ריחם רע, לא הוי טריפה, ואם לאו הוי טריפה. ואם הקטינה מגדולה, בדקה עד כפול ובגסה עד כענבה בינונית לא הוי טריפה.

2) חרותה בידי שמים היינו מקולות ברד ורעם. ודינה דכשרה משום דהדר בריא. ובידי אדם היינו שהבעיתה אדם בקולו, ועלה אמרינן דהוי טריפה. וחרותה על ידי שאר הבריות היינו משאגת אריה וקול שחל, ומסקינן בדעת רשב"א דאף בהא הוי טריפה. והמוצא חרותה ואינו יודע ממה נחרתה, יש לו תקנה על ידי שבקיץ יניחם מעת לעת בכלי חרס לבנים במים צוננים, ובחורף יניחם במים פושרים בתוך בכלי חרס אוכמי, אי נמי בכלי נחושת דלעולם חמים, ואי הדרא לברייתא הרי היא כשירה.

3) לדעת ר' מאיר גלודה הוי טריפה, ואמר ר' שמעון בן אלעזר דהדר ביה ר' מאיר וסבר כרבנן דלא הוי טריפה, אמנם מסקינן, דלכולי עלמא בעינן שישתייר בו לכלל הפחות כסלע, דעל ידי הא הדר בריא. ואיכא מאן דאמר דבעינן על כל השדרה, והתספקו האם כוונתו ברוחב סלע,

או דאם נצופן יהיה בו שיעור סלע. ואיכא מאן דאמר סלע בכל ראשי האיברים, ואיכא מאן דאמר במקום טיבורו, ואיכא מאן דאמר בכל מקום מלבד בית הפרסות דהתם יש לעור את דין הבשר, ואיכא מאן דאמר דאף עור בית הפרסות שם עור עליו ומהני. והסתפקה הגמ', היכא דניטל כל עורה ולא נשתייר אלא באותן מקומות דאמרינן דעל ידן הדרא בריא.

4) נאמר הוא על עור שתחת האליה, ועל עור ראש של עגל הרך, וכן על בית הפרסות ועל בית הבושת של נקיבה, ונפקא מינה לענין טומאה דדין בשר להם לענין קבלת טומאת אוכלין. וכן נפקא מינה לענין פיגול דבעינן ביה מחשבת אכילת או הקטרת כוית, והני עורות מצטרפות לכזית.

5) מרש"י משמע דשפיר אית ביה פיגול. [מלבד בעולה דלא משכחת ביה שליל, דהא באה רק מן הזכרים]. והתוס' כתבו דהמחשב בשליל, אין הזבח מתפגל ואף השליל גופיה לא נתפגל.

ט. 1) כתב רש"י, דנקובת הושט נקט אגב פסוקת הגררת, דאתי לאשמועינן דאף בעוף בעינן רובא, ולא אמרינן זטר חיותא וסגי בכל שהוא. והכתה חולדה בעינן למימר דלא סגי בנשבר העצם בלא נקיבת הקרום. ונקבו הדקין לאשמועינן דדווקא ניקבו אבל יצאו לאו, ולא אמרינן דכיון דזטר חיותא אף ביצאו הוי טריפה.

2) דרסתו חולדה בידיה הוי כשאר דרוסה דיש לבדוקה בהאדים הבשר. אבל אם נשכתו בראשו, אם הוא במקום שעושה טריפה, כגון בקרום של מוח, יש לבדוקה אם ניקב הקרום או לאו. ונחלקו בבדיקה זו, דלרב שמואל ולוי, יש לבדוק על ידי שיכניס אצבעו לפיה וידחוף המוח לכיוון הנקב, דאם יבצבץ הרי הוא טריפה. ואף אי נימא דקרמא עלאה גרידא הוי טריפה, מהני בדיקה זו, דהא התחתון מחמת קלישותו אינו מגיין כלל ואם העליון ניקב, אין בהגנת התחתון כלום. ודעת ר' יוחנן דיכול לבדוק אף על ידי מסמר שיעבירו על מקום הנקב לראות אם יחגור בו. ומצינו עוד דלר' יהודה מהני רק בדיקת יד, דאילו בבדיקת מסמר יש לחוש שיעשנו טריפה, ולדעת ר' נחמיה, אדרבה יש לבדוק רק במסמר, דאילו בבדיקת יד לא מהני כל כך ואכתי יש לחוש לטריפות. ויש שבדקו בשימשא ויש שבדקו על ידי מים [או שמילאו הקרום לראות האם יצאו המים דרך נקב, או דהיו ממלאים מים מבחוץ לראות היתלבן מח מחמת המים]. ובעוף של מים, אף אם נשבר רק העצם, הוי טריפה משום דעורו דק ובוודאי שיקרע.

י. 1) באיברים האדומים, כגון לב קורקבן וכבד, אם נתשנו לירוק הוי סימן לטריפות. ובאיברים הירוקים כגון הדקים, עד שישתנו לאדום. וכתבו התוס' דבריאה לא חיישינן למידי, דהא אמרינן לקמן דאין ריאה לתרנגול לענין להפסל בשבורה ונפולה לאור. ואם שלקן וחזרו לצבען, דיינינן להו כלאחר השליקה, משום דעל ידי השליקה התבאר האם באמת נשתנה צבעו, או דמחמת קוטרא הוא דנראה הכי.

2) יש להמתין לו עד מעת לעת ואף לבדוקו, דשמא נשברה השררה ונפסק החוט.

3) ניקב הזפק, כולי עלמא מודו דכשר. אבל בניטל הזפק, לדעת רבי אף בהא יש להכשיר. ואיבעיא לן בגמ' האם רבי סימאי ורבי צדוק הוורו כדבריו בהא, או דלא סבירא להו כרבי. ואמרינן דגגו של וושט והיינו ממקום שנמתח עם הוושט, דינו כוושט דנקב במשהו פוסל. ולענין ניטלה הטרפחת, לרש"י איבעיא לן אי רבי סימאי ורבי צדוק הוורו בה לאיסור או דהוורו בה להיתר, וכתבו התוס' דיש להחמיר לאוסרה כיון דלא איפשט לן. ולגירסת התוס' כולי עלמא מודו דמותרת, וכי היכי דאמרינן גבי בהמה שאינה ניטרפת בניטלת האם.

4) אם חזרו מעצמן כיון דלית בהו נקב, לא הוי טריפה. אבל אם החזירן אדם, יש לחוש שהחזירן לא כסידרן הטבעי, ועל כן יש לחוש לריקבון ולנקב והוי טריפה.

יא. 1) בהמה שנשמטו ידיה או אפילו נחתכו, לא הוי טריפה. אבל ברגל, אם נחתך מן ארכובה ולמטה כשרה, אבל מן הארכובה ולמעלה דהוי במקום צומת הגידין הוי טריפה. ואם נשמטה רגליה, היכא דאיעוכל ניבי לכאורה כולי עלמא מודו דהוי טריפה. אבל אם לא איעכול ניביה, רק לרב מתנא הוי טריפה, אבל לדידן לא קיימא לן דהוי טריפה. ואם יצא העצם לחוץ נמי הוי טריפה.

2) נשתברו גפיו של העוף, מבואר במתניתין דכשר. ואם נשמטו ממקומן, לדעת רב הוי טריפה, דחיישינן שמא ניקבה אף ריאתה. ולדעת שמואל ור' יוחנן אפשר לבדוקה על ידי שינפח בקנה דידה ויראה אם הרוח יוצא דרך הריאה אי לאו.

3) מבואר במתניתין דעוף שנשתברו רגליו כשר. וכתב רש"י דהיינו דווקא מן הארכובה ולמטה או מלמעלה אבל אין העצם יוצא בחוץ. ויש לבדוקה גם בצומת הגידין. ואם נשמטו רגליו, אם נחתך צומת הגידין, כולי עלמא מודו דהוי טריפה. ואם לא נחתך צומת הגידין, מצינו בסוגיין פלוגתא בדעת רב בהא מילתא, האם כשר או לאו. וכתבו התוס' דצריך לומר דמאן דמכשיר על כרחך פליגא אדנתי לוי דכל שבהמה הוי טריפה הוא הדין בעוף, דהא בבהמה לא משכחת מאן דאמר דשמוטה דאיעכול ניביה לא הוי טריפה. ועוד כתבו התוס', דאם ניטלה כולה יש לדונה כגיטרא והוי אפילו נבילה.

יב. 1) עשו לרחל קרומין של קנה. ולתרנגולת עשו שפורפרת של קנה. ומסקינן דליכא להוכיח מהתם דאינה נטרפת בהכי, דהא לא חזינן דחיתיה הכי י"ב חודש. והובא בסוגיין כדי לפשוט דהלכה רווחת בישראל דנשמטה ירך של עוף הוי טריפה, דמהא הוכיחו דליכא ראייה מאלו הרפואות, דהרי הלכה רווחת דכן הוי טריפה, ועל כרחך דהוא משום דליכא י"ב חודש.

2) נקרא עסקן משום דרצה להוכיח את דברי שלמה המלך דאין לנמלות קצין ומושל. והוכיח הכי על ידי שכיסה הקן בגלימתו וכשיצאה אחת מהן נתן בה סימן, וכשחזרה לומר לחברותיה דנפיק טולא חסיר גלימתו, וכישצאו כולם וראו שימשא קטלו לאותה אחת בלא לשאול למלך, ועל כרחך דהוא משום דאין להו מלך. ודחו, דדלמא המלך היה עמם, או דמעיקרא היתה נתונה הרשות להרוג את המהתל בחבירו, או דהיה הוא בין מלך למלך. וכתבו התוס', דהא דלא נקרא מלגלג הוא משום דרק רצה להראות מהיכין שלמה ידע לה.

3) איכא למאן דאמר כל דשהה י"ב חודש, דהא יש טריפה דהצינה קשה לה, ויש שהחמה קשה לה, ואיכא למאן דאמר דסגי בחודש, ואיכא למאן דאמר דאפילו שנים ושלוש שנים לאו ראייה, אלא מתנוונה והולכת בידוע שהיא טריפה, ואם משבחת בידוע שאינה טריפה. ואיכא מאן דאמר דבנקיבה כל דהתעברה בידוע שאינה טריפה.

יג. 1) היכא דנטרפה בעודה טעונה בביצה, יש לתלותה בפלוגתא אי עובר ירך אמו אי לאו. ואם מעורת היא בגידין, אפילו אי עובר לאו ירך אמו יש לאוסרה, משום דהוי חלק מגופה. ולמאן דאמר דיכולה להטען בביצים ונטענה בביצים לאחר שנטרפה, אי ספנא מארעא, דהוי חד גורם, יש לתלותה אכתי בפלוגתא דעובר ירך אמו וכדלעיל. ואי באה על ידי זכר, יש לתלותה בפלוגתא דזה וזה גורם.

2) היכא דכמותה נמכרת בשוק, נחלקו בה בית שמאי ובית הלל, דלביית שמאי מותרת, ולבית הלל אסורה. וכתבו התוס' דלכאורה הוא משום דלביית הלל חשיבה כבשר. ואף דמצינו לענין בשר בחלב דאינה נידונת כבשר, צריך לומר דשאני נבילה דהוי איסור דאורייתא, אבל בשר עוף בחלב הוי רק דרבנן. אי נמי, נבילה דהוי איסור יש לאוסרה, אבל בשר וחלב דכל אחד היתר בפני עצמו, אין לאסור הביצים. אי נמי, דהוא גזירה בעלמא אטו ביצת טריפה. אמנם כתבו התוס' דאין נראה דמשום גזירה הוא דאסורה.

3) לדעת ר' יהושע מותר בין להדיוט ובין לגבוה, ולדעת ר' אליעזר אסור בין להדיוט ובין לגבוה, ויש לבאר פלוגתייהו בתרי אנפי, או דאיירי בנתעברה קודם שנטרפה, ונחלקו בעובר ירך אמו. או דאיירי בנטרפה ואחר כך התעברה, ונחלקו בזה וזה גורם.

4) רש"י פירש דקאי אר' אליעזר ור' יהושע שנחלקו בולד טריפה, ואי נימא דנחלקו בזה וזה גורם, שוין בביצה דספנא מארעא דהוי רק חד גורם. ואי נימא דנחלקו בעובר ירך אמו, צריך לומר דאיירי בשיחלא קמא דכגופה דמי ומשום הכי אסורה. והתוס' ביארו, דקאי אפלוגתת בית שמאי ובית הלל גבי ביצת נבילה, דבביצת טריפה כולי עלמא מודו מהני טעמי דנתבארו לעיל.

יד. 1) אם שהו כבר י"ב חודש יש להתירם, דהא אף אי נימא דגדלו במחובר וחשיבו כשרץ השורץ על הארץ דאסור, הרי י"ב חודש וודאי דאינם קיימים, דהא אמר רב הונא דכל שאין לו עצם אינו מתקיים י"ב חודש.

2) אם היתר הוא בידיים, אף דחשיב מום, מכל מקום לאו טריפה הוא, דהא אפילו בחסר יד לא הוי טריפה. אבל ביתר ברגליים, אמרינן דכמן דנטול דמי, וכל דניטל רגלה הא הוי טריפה. ואם יש לה תרי סניא דיבי נמי יש להטריפה מהאי טעמא דכנטול דמי, אלא אם כן שפכי להדרי. ובגובתא מבית הכוסות להמסס, אין להטריפה, דהא לכל הני חיוי ברייתא הכי אית להו, אבל בגובתא מבית הכוסות להכרס, דלא אשכחן בהמות כהאי גוונא הוי טריפה.

3) בבהמה פסול אלא אם כן יוצאים ממקום אחד ושופכים למקום אחד, ואיכא למאן דאמר דבעינן נמי שיחזרו להיות אחד תוך שיעור אצבע, ואיכא מאן דאמר דסגי בהא דמחוברים בשיעור אצבע אפילו רק למטה במקום יציאתן. ובעוף אמרינן דאף בלאו הכי כשר, דהכי קים לן דאיכא עופות כהאי גוונא.

4) דעת ר' יהודה להטריפו. אמנם ר' שמעון בן חלפתא הוכיח דלא כדבריו מהא דטלה עליה מטלית של טרסיים והניחה בתנור והגדילה יותר מן הראשונים, ואף אי נימא דטריפה משבחת, מכל מקום באותו דבר שנטרפה על ידו לא יתכן דמשבחת.

5) רש"י ביאר דאיירי לענין צירוף כזית למחשבת פיגול. והתוס' ביארו דאיירי לענין צירוף עור לבשר לקבלת טומאת אוכלין. ומסקינן דאין לדמות לסוגיין, משום דיש לומר דאף דעור כבשר מכל מקום מציל הוא על הבשר מטרפות. ומאידך יש לומר דאף אי נימא דלא חשיב כבשר, מכל מקום אף אין בכוחו להגיין משום טרפות.